

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2018-10-22

Er ref: Ku2018/01387/MF
Vår ref: SFI-2018-2071-2

Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50)

Stiftelsen Svenska Filminstitutet har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter angående rubricerade betänkande och har följande att anföra.

Sammanfattning

- Filminstitutet välkomnar utredningens bedömning att SVT även fortsatt ska bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion.
- Filminstitutet menar att public services roll för filmen bör tydliggöras i tillståndsvillkoren.
- Filminstitutet välkomnar utredningens förslag om SVT:s redovisning av sitt engagemang för svensk film, däremot behöver det förtydligas att förändringar under tillståndspanoden inte kan vara annat än mindre och bör ske i dialog med berörda parter och med framförhållning.
- Filminstitutet välkomnar förslaget om public service-dialog, men menar att det bör ske oftare än två gånger under hela tillståndspanoden.
- Filminstitutet avstyrker att uppföljning hos Granskningsnämnden, eller annat utsett organ, bara ska göras vartannat år.
- Filminstitutet föreslår att public services ansvar för programarkiven regleras.

Public services roll

Public Service har en stor betydelse för den fria åsiktsbildningen i Sverige. Allt public service gör får stor betydelse för både privata och offentliga organisationer. I filmens värld innebär detta exempelvis att SVT är den viktigaste aktören för dokumentärfilmen såsom både en viktig finansiär och det viktigaste visningsfönstret. Men även för lång spelfilm är tv ett viktigt fönster. Biografstrukturen i Sverige gör att få svenska filmer kan räkna med att få tillräcklig visningstid. Samtidigt växer filmens kraft som kulturuttryck

med en enormt viktig förmåga att nå fram till publiken. Allt fler ser film i visningsfönster som ofta ägs av internationella aktörer. Tjänster som Netflix och HBO Nordic kompletterar de traditionella tv- och biofönstrena, men innehållet är än så länge nästan enbart internationellt. Den svenska filmen har sammantaget allt svårare att nå ut.

SVT och Filminstitutet har många uppdrag som är olika, men i filmens sammanhang har vi ett uppdrag som sammanfaller – uppdraget att stärka den svenska filmen. Till sitt förfogande har SVT sin årliga budget om 4,9 miljarder att prioritera inom.

Vi menar att det är viktigt att public service-bolagen förstår sin makt i kraft av sin ekonomiska ställning och tar sitt ansvar utifrån det. Utredningen konstaterar att public services verksamhet per definition får anses vara marknadsstörande, men samtidigt poängteras deras offentliga position. SVT ska till exempel kunna agera marknadsstörande i en konkurrens, men har att särskilt beakta att den offentliga ställningen ställer särskilda krav. Vi ser ofta exempel på att SVT inte agerar som den offentliga aktör som de också är. Vi uppfattar det som att SVT emellanåt betraktar sig som vilket kommersiellt företag som helst som är en del av en marknad och filmbranschen. Under sommaren har exempelvis SVT tillsammans med filmbranschorganisationer och regionala produktionscentrum i ett brev till Kulturministern kritiserat Filminstitutets arbete med branschråden. I brevet framför SVT bland annat att de inte släpps in i tillräckligt hög grad i att kunna ha åsikter om det beslutsmaterial som lämnas till Filminstitutets styrelse om mål, strategier och riktlinjer. En ordning där SVT ges en sådan roll skulle innebära att SVT inte bara skulle styra över sina egna resurser till svensk film utan även ges långtgående möjligheter att påverka Filminstitutets stödgivande verksamhet. Risken med detta är att filmbranschen bara får en dörr att knacka på vilket leder till minskade möjligheter för kvalitativa filmprojekt att förverkligas samt minskade möjligheter till mångfald på filmens område.

I och med att SVT agerar tillsammans med filmbranschens kommersiella aktörer på det här sättet blir det för oss otydligt vad SVT:s roll i svensk film är. Ska vi betrakta SVT som en kommersiell aktör bland andra eller ytterligare en aktör som har ett statligt nationellt uppdrag inom filmområdet? Först med ett tydliggörande av rollen vet vi hur vi ska förhålla oss gentemot SVT i samarbeten, dialog och liknande. Utifrån vårt perspektiv utgör Filminstitutet och SVT, vid sidan av Film i Väst, de stora offentliga aktörerna på filmens område vars verksamheter har stor påverkan på den svenska filmen. Det är två maktfaktorer med stort ansvar och därav vikten att rollerna är tydliga. I tillståndsvillkoren bör därmed tydliggöras vilken roll public service har för filmen och att uppföljning över detta sker.

SVT:s roll efter filmavtalet

Som framgår ovan håller Filminstitutet med utredningen om att SVT:s roll för den svenska filmproduktionen är av avgörande betydelse. SVT har med sitt uppdrag i allmänhetens tjänst och sin stabila finansiering möjlighet att fortsätta ta ett stort ansvar för att bidra till att stärka den svenska filmen. Det är därför av oerhörd vikt att SVT fortsätter satsa på svensk filmproduktion med minst det åtagande som SVT har idag. I utredningen konstateras att SVT:s ansvar för svensk filmproduktion ska komma till uttryck på samma sätt som idag. Det finns dock ett före och ett efter filmavtalet som inte kan bortses ifrån. Under den tid SVT var part i filmavtalet gick en substantiell del av satsningen till Filminstitutet som därefter fördelade medlen i form av stöd, och SVT redovisade årligen till Filminstitutet hur de fördelat övriga medel som investerades i film. Detta gav Filminstitutet framåtsyftande kunskap om SVT:s agerande för svensk film, vilket gav Filminstitutet möjlighet att i viss grad planera stödmedel så att de två offentliga aktörernas finansiering kompletterade varandra. Efter filmavtalet har SVT:s roll förändrats. SVT går fortfarande in med stora summor i svensk film, men transparensen har till den delen försvunnit och medlen ges inte längre som stöd utan investeras i filmproduktion vilket ger ett direkt ägande i filmerna. Det är en inte oväsentlig förändring av SVT:s roll och påverkar av naturliga skäl branschen. SVT har blivit en än starkare aktör, och för en viss typ av film en avgörande aktör. Den svenska filmbranschen är liten och begränsad med få aktörer. De stora aktörernas strategier är därför viktiga. Mot den bakgrunden är de förslag om krav på transparens som framförs av utredningen en otroligt viktig förutsättning, inte minst vad gäller vilka mål och vilken budget som SVT styr sin verksamhet efter.

Filminstitutet välkomnar utredningens förslag att SVT inför kommande tillståndsperiod ska redovisa hur bolaget avser att satsa på svensk filmproduktion och vilka målsättningar SVT har med sin satsning samt att SVT i de årliga public service-redovisningarna ska redovisa och följa upp hur engagemanget för svensk film fortlöper. Givet SVT:s roll och ekonomiska ställning är det grundläggande för transparensens och framförhållningens skull - och i förlängningen för svensk films skull. Det påverkar inte bara produktionsbolagen utan även andra finansiärer.

Filminstitutet välkomnar även förslaget om att införa en public service-dialog med branschaktörer och intresseorganisationer. Filminstitutet ser det som naturligt att det inkluderar dialog med andra offentliga filmfinansiärer såsom Filminstitutet och de regionala filmfonderna. Att dessa dialoger endast föreslås hållas två gånger under den tioåriga tillståndsperioden är dock alltför begränsat för att dialogen ska fylla en faktisk funktion. I den delen förslaget stipulerar att Granskningsnämndens bedömningar endast ska ske vartannat år förespråkar Filminstitutet en årlig granskning.

Granskningsnämndens, eller annat utsett organs, bedömning bör även innefatta en uppföljning av transparensen och hur SVT agerar inom filmens område.

Vi noterar att utredningen föreslår att SVT även ska redogöra för om bolaget ser behov av förändringar i satsningen framöver för att skapa en flexibilitet för SVT att kunna revidera sin satsning på svensk film allteftersom. Såsom det är formulerat kan det tolkas som att SVT kan välja att lägga mindre medel på filmproduktion. Med tanke på SVT:s tunga roll inom filmens område skulle det få stora konsekvenser. Naturligtvis bör det finnas ett visst mått av flexibilitet men inte av den grad att mål, inriktning och insats under tillståndsperioden avsevärt förändras, vilket bör klargöras. Förändringar bör dessutom ske i dialog med berörda parter och med lång framförhållning.

Public services ansvar för programarkiven

SVT har ett av Sveriges största arkiv med analog film. Under verksamhetens första 30 år producerades i princip alla program och serier på filmbas. Majoriteten av materialet i arkivet är unikt, har bekostats av allmänna medel och är i hög grad en del av vårt gemensamma kulturarv. Eftersom det saknas ett uttalat arkivuppdrag för public service finns det en risk att materialet kan gallras om inte SVT kan motivera dess existens utifrån programverksamheten. Därmed skulle ett unikt kulturarv kunna förloras. Frågan berörs dock över huvud taget inte i utredningen.

Vid den utredning om bevarande av analog film, som Filminstitutet genomfört under 2018 på Kulturdepartementets uppdrag, har framkommit att till exempel SVT:s arkivlokaler inte är klimatanpassade på det sätt som krävs för ett långsiktigt bevarande och att en del av materialet därmed håller på att förstöras genom angrepp. De kommande åren kommer därmed insatser behöva göras.

Vi förstår att man från politikens håll inte vill påverka public services verksamhet som innehållsprogramföretag, men att uppdragsgivaren reglerar och ger ett förtydligt ansvar om arkivet är en annan fråga och bör kunna ske.

För Stiftelsen Svenska Filminstitutet

Anna Serner
VD